

รายงานผลการเข้าร่วมสัมมนา โครงการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา
ครั้งที่ 30

เรื่อง “ความท้าทายของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษายุคใหม่”

วันที่ 2 – 4 ธันวาคม 2556 ณ ห้องอิมพีเรียลแกรนด์ฮอลล์ โรงแรมอิมพีเรียลแมมปิง จ.เชียงใหม่

1. ผู้รับผิดชอบ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2. หลักการและเหตุผล

การสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้ดำเนินมาเป็นเวลานานแล้ว ในส่วนของการสัมมนาได้จัดมาแล้วถึง 29 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการสร้างข่ายงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการประสานงานและการใช้ทรัพยากรห้องสมุดร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจัดครั้งแรกในปี 2522 โดยมีสถาบันต่างๆหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพดำเนินการจัดสัมมนาจนถึงปัจจุบัน และผลจากการจัดสัมมนาทำให้เกิดคณะทำงานความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 6 ฝ่าย คือ คณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ คณะทำงานฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ คณะทำงานฝ่ายบริการสารสนเทศ คณะทำงานฝ่ายวารสารและเอกสาร คณะทำงานฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา และ คณะทำงานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดสัมมนาแต่ละครั้งจะมีการให้ความรู้ใหม่ๆแก่สมาชิกและผู้สนใจเข้าร่วมสัมมนา รวมทั้งการจัดประชุมกลุ่มย่อยและนำเสนอกิจกรรมความร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่ได้ดำเนินการมาทั้งปีให้ผู้เข้าสัมมนาได้รับทราบและมีส่วนร่วม รูปแบบความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ดำเนินมาเป็นเวลาหลายปี โดยในระยะแรกเป็นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 24 แห่งที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ต่อมาเมื่อมีการปรับโครงสร้างของหน่วยราชการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐได้ปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยราชภัฏมณฑล นอกจากนั้นแล้วมหาวิทยาลัยของเอกชนบางแห่งก็ให้ความสนใจได้เข้าร่วมสัมมนาและเป็นเจ้าภาพในการจัดสัมมนาด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวกลุ่มผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐร่วมกับสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัดสัมมนาครั้งนี้จึงเห็นควรที่จะขยายความร่วมมือให้ครอบคลุม 5 เครือข่ายต่อไปนี้ด้วยคือ Thailinet PULINE ห้องสมุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏมจธฯ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และเมื่อขยายความร่วมมือแล้วก็ควรที่จะให้ผู้เข้าสัมมนาได้ทราบถึงแนวโน้มในอนาคตของความร่วมมือ บทบาทที่ชัดเจนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต่อสถานะความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย นอกเหนือจากเรื่องดังกล่าว เรื่องที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศยังคงเป็นเรื่องสำคัญและมีพัฒนาการสูงขึ้นและก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาจะได้รับความรู้ใหม่ๆ รวมทั้งได้ทราบถึงแนวทางความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาห้องสมุดได้เป็นอย่างดี

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการสัมมนาครั้งนี้จะช่วยสร้างมิติใหม่ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้ครอบคลุมทุกเครือข่ายในประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อห้องสมุดแต่ละแห่ง เครือข่ายแต่ละเครือข่ายแล้ว ยังเป็นประโยชน์และช่วยประหยัดทรัพยากรให้ประเทศชาติของเราด้วย

3. เนื้อหาการสัมมนา

ระยะเวลาในการสัมมนา มี 2 วัน คือ วันที่ 2-3 ธันวาคม ส่วนวันที่ 4 ธันวาคม เป็นโปรแกรมศึกษาดูงานทั้งมีค่าใช้จ่ายและไม่มีค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยสำหรับวันแรกนั้นสามารถสรุปการบรรยายได้คร่าวๆ ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นหัวข้อการสัมมนาในวันที่ 2 ธันวาคม 2556

1.1 การบรรยายเรื่อง “บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ” วิทยากร คือ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ภาวิณี ทองโรจน์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ การอุดมศึกษาของไทยต้องสร้างความรู้ให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก เพราะขณะนี้ต้องยอมรับว่า การอุดมศึกษาของไทยเมื่อออกไปแข่งขันกับเวทีประชาคมโลกไม่ว่าจะเป็นแถบประเทศในภูมิภาคอาเซียนก็ค่อนข้างถูกจัดอันดับให้อยู่ในลำดับท้ายๆของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการสอบวัดอันดับ PISAR การจัดอันดับของ Education First ฯลฯ อุดมศึกษาของไทยยังผลิตความรู้ได้ค่อนข้างต่ำ ยกตัวอย่างเช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยของไทยผลิตผลงานทางวิชาการเฉลี่ย 0.12 paper ต่อปี เทียบกับอาจารย์มหาวิทยาลัยในเวียดนามซึ่งผลิตผลงานทางวิชาการเฉลี่ย 2-3 paper ต่อปี ดังนั้น

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงต้องมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะรองรับและสนับสนุนเครื่องมือต่างๆต่อการแสวงหาความรู้ของอาจารย์ นักศึกษา นักวิชาการ หรือบุคคลทั่วไป โดยห้องสมุดต้องตอบโจทย์สถาบันที่ตนเองสังกัด เช่น ตอบสนองงานวิจัย – ระบบฐานข้อมูลต่างๆ, ต้องสร้างความเข้มแข็ง - - การรวมตัวกันเป็นเครือข่าย, การพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆของห้องสมุด - - ระบบการจัดการห้องสมุด—ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ นอกจากนี้วิทยากรยังกล่าวถึงแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนของไทยที่คิดว่าควรมีจะมีการปรับเปลี่ยนให้ทันกับโลกยุคใหม่ มีการพูดถึงการจัดการเรียนแบบ **flipped class room** ซึ่งหากต่อไปเป็นการเรียนแบบนี้ ห้องสมุดก็ต้องมีความพร้อมในระบบการสนับสนุนการเรียนการสอนรูปแบบนี้ โดยในประเทศไทยมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนรูปแบบ **flipped class room** ในปัจจุบันก็ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี

ด้วยเหตุนี้ การอุดมศึกษาของไทยจำเป็นที่จะต้องเร่งปรับตัวสร้างองค์ความรู้เพื่อนำมาสู่การพัฒนาเป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีจากเพียงนามธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรมให้มากที่สุด เพราะมันจะกลายเป็นสิ่งที่มีมูลค่าที่สามารถที่จะแข่งขันในเวทีโลกได้ โดยมีห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสนับสนุนและส่งเสริมที่สำคัญต่อการพัฒนาความรู้ต่างๆของสถาบันอุดมศึกษา

1.2 การบรรยายเรื่อง “เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการพัฒนาห้องสมุด : โอกาส /

ผลกระทบ / ปัญหา” วิทยากร คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชาญ เลิศวิภาตระกูล ผู้อำนวยการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กล่าวคือ การพัฒนาห้องสมุดในยุคปัจจุบันและอนาคต เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่ห้องสมุดขาดไม่ได้ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ห้องสมุดแต่ละแห่งในปัจจุบันได้พัฒนาโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ภายในห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาในรูปแบบของเครือข่ายไม่ว่าจะเป็น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาและวิจัย (UniNet), โครงการ CERN. เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นรูปแบบดิจิทัลมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาห้องสมุดอัตโนมัติ (OPAC) ขึ้นมาใช้เองแทนที่จะต้องไปซื้อจากต่างประเทศเหมือนเมื่อก่อน เช่น ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ **WaLai., ALIS., Somsuke.** เป็นต้น รวมทั้งระบบ **Open source** ต่างๆ เหล่านี้ คือ การพัฒนาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีต่อวงการห้องสมุด และวิทยากรท่านยังได้บอกถึงผลกระทบของการพัฒนาเทคโนโลยีที่ต่อห้องสมุดว่า ห้องสมุดยุคใหม่จะก่อให้เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ว่า “ห้องสมุดจะต้องไม่เป็น

เจ้าของทรัพยากรสารสนเทศแต่เพียงผู้เดียว (Ownership) หากแต่จะต้องเป็น ห้องสมุดที่มีการแบ่งปันการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Resource sharing)” นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงผลกระทบ/ปัญหาอีกว่า บุคลากรของห้องสมุดต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ, ช่องว่างของการให้บริการ, ผู้ใช้ก็ต้องปรับตัวด้วยโดยมีผู้ให้บริการเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ, ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ, ข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศมีมากขึ้นในขณะที่ผู้ตรวจสอบหรือกระบวนการกลั่นกรองยังไม่ดีหรือมีไม่เพียงพอ, เกิดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาได้ง่าย เป็นต้น และสุดท้ายท่านวิทยากรยังได้ฝากข้อคิดสำคัญทิ้งท้ายไว้ว่า “ทำยังไงจะให้คนไทยเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ ? “

1.3 การบรรยายเรื่อง “ทิศทางการพัฒนา Green library : การพัฒนาห้องสมุดสีเขียวในมุมมองของผู้บริหารที่มีประสบการณ์” วิทยากรมี 2 ท่าน คือ นายชัชกุล รัตนวิบูลย์ รองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยว, ดร.อารีย์ ธิฎกกิจจานุกิจ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเนื้อหาวิทยากรทั้ง 2 ท่าน จะอธิบายถึงลักษณะทางกายภาพของห้องสมุดที่จะทำอย่างไรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการประหยัดในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านพลังงานงบประมาณ รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เช่น จัดมุมความรู้ประหยัดพลังงาน พัฒนาคคลังความรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการที่จะเป็นห้องสมุดสีเขียวให้แก่ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ เหล่านี้เป็นต้น

1.4 การบรรยายเรื่อง “แนวทางการพัฒนาห้องสมุดด้วยเทคโนโลยี” วิทยากร คือ คุณสมบุญ เจตน์จิราวัฒน์ จะบรรยายถึง พัฒนาการของเทคโนโลยีตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน อนาคต โดยเฉพาะแนวโน้มของเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ห้องสมุดจะต้องปรับตัวอย่างไรให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนไป โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการข้อมูล

2. ประเด็นหัวข้อการสัมมนาในวันที่ 3 ธันวาคม 2556

2.1 การอภิปรายเรื่อง “การพัฒนาเทคนิคการให้บริการในห้องสมุดยุคใหม่ : User engagement, การรับมือผู้ใช้บริการ, การเข้าถึงผู้ใช้โดยเทคโนโลยีสมัยใหม่” วิทยากร มี 3 ท่าน คือ 1) ดร.ชนันนา รอดสุทธิ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยกรุงเทพ 2)นางสาวฉวีวรรณ

สวัสดิ์ ผู้อำนวยการหอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ ทองงาม ผู้อำนวยการสำนักบรรณสารสนเทศ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผู้ดำเนินการอภิปราย : นางสาววราภรณ์ พัฒนเกียรติพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยวิทยากรท่านแรก คือ ดร.ชนันนา ก็ได้ยกตัวอย่างของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยกรุงเทพถึงการพัฒนาเทคนิคในการให้บริการ ได้มีการนำระบบ **Eco-system** มาใช้กับห้องสมุด โดยมีการแบ่งโครงสร้างการทำงานอย่างชัดเจนและสามารถที่จะตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนไปของผู้ใช้ได้อย่างตรงจุดมากที่สุด การศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ใช้ ภารกิจของศูนย์การเรียนรู้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อที่จะให้ผู้ใช้เกิดการเรียนรู้รวมทั้งการบริการห้องเรียนแบบ **Smart Classroom** ตลอดจนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการใหม่ของผู้ให้บริการ เช่น การให้บริการที่ต้องอยู่บนพื้นฐานความชำนาญของบรรณารักษ์ การจัดการสารสนเทศแบบ **Download & Transfer** รวมทั้งการเป็นผู้สนับสนุนอาจารย์ในการสรุปถอดบทเรียนให้อาจารย์โดยมีรูปภาพ (**Infographic**)

วิทยากรท่านที่ 2 ได้อภิปรายโดยการยกตัวอย่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยของประเทศเพื่อนบ้านในแถบอาเซียนว่าได้มีการปรับตัวให้รับมือกับผู้ใช้ไปแล้วอย่างไรบ้าง โดยประเทศที่ยกตัวอย่างก็ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนามและไทย สำหรับวิทยากรท่านสุดท้าย คือท่านที่ 3 ได้ยกตัวอย่างในมุมมองที่ท่านเองเคยเป็นผู้ใช้ห้องสมุดตั้งแต่ระดับป.ตรีถึงป.เอก โดยท่านได้แบ่งห้องสมุดออกเป็น 3 ยุค และอธิบายถึงห้องสมุดยุคใหม่ว่าจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ ห้องสมุดต้องมีชีวิตชีวา สะดวกสบาย ปลอดภัย, ทรัพยากรสารสนเทศรูปแบบดิจิทัลเข้าถึงได้โดยไม่จำกัด สถานที่ เวลา , มีบริการอัตโนมัติ บริการเสริม, การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการ, การเป็นห้องสมุดประหยัด พลังงานเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เหล่านี้เป็นต้น

2.2 การอภิปรายเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค (**PULINET**)” มีวิทยากร 2 ท่าน คือ 1)นางเพ็ญสุวรรณส์ นาคะปรีชา อดีตผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2)อ.สายพิณ วิไลรัตน์ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาองค์กรและทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยเป็นการอภิปรายถึงการกระบวนการจัดทำและตัวบ่งชี้คุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของเครือข่าย **PULINET** โดยคณะทำงานได้พูดถึงปัญหาและอุปสรรคในการคัดเลือกและพัฒนาตัวบ่งชี้ว่าจะใช้เครื่องมือใดให้เหมาะสมที่สุด โดยขณะนี้ก็ยัง

ไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ดีนัก แต่เครื่องมือที่ได้คัดเลือกและนำมาใช้ก็คือ SIPOC Model ซึ่งได้แก่ S = Stakeholder (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย), I = Input (ปัจจัยนำเข้า), P = Process (กระบวนการ), O = Output (ชิ้นงาน/บริการ), และ C = Customer (ผู้ให้บริการ)

2.3 เป็นการนำเสนอฐานข้อมูลจากบริษัท/ร้านค้า จำนวน 2 ฐาน คือ ฐานข้อมูล HOOVERS และฐานข้อมูล WARC

2.4 เป็นการสรุปรายงานความก้าวหน้าของคณะทำงานฝ่ายต่างๆ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา

2.5 ปิดการสัมมนาและส่งมอบธงการเป็นเจ้าภาพครั้งต่อไปให้แก่มหาวิทยาลัยขอนแก่น

4. สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมสัมมนา

1. ได้ทราบแนวทางการปรับตัว รวมถึงวิธีการพัฒนารูปแบบการบริการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทในประเทศไทย
2. ได้ทราบถึงทิศทางและแนวโน้มของเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับห้องสมุด
3. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานกับบุคลากรที่มาจากหน่วยงานต่างๆ ในแวดวงวิชาชีพเดียวกันซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการบริการต่อไป

*****

